

Всеукраїнський гуманітарний конкурс
«КОСМІЧНІ ФАНТАЗІЇ»

*Номінація «Література та
журналістика»*

**««ЛИПНЕВИЙ РАНОК»
НА ВЕСНЯНИХ КАНІКУЛАХ»**

Виконав:
учень 8-В класу
Бориспільського ліцею «Патріот»
Алексійчук Станіслав Андрійович

Керівник:
Шастун Лариса Григорівна –
вчитель української мови та
літератури

БОРИСПІЛЬ-2026

П'ЕСА**ДІЙОВІ ОСОБИ**

СТАС - 13 років

Розумний, іронічний, любить сперечатися, але справедливий. Старший брат.

АРІОН - 8 років

Молодший брат Стаса. Дуже допитливий, наївний, ставить питання, від яких дорослі губляться.

СЕРГІЙ - 13 років

Фанат космосу, знає факти, хвилюється.

АНДРІЙКО - 13 років

Любить механізми, кнопки й важелі.

СОФІЯ - 13 років

Малює, бачить деталі, атмосферу, красу.

МАРК - 13 років

Скептик, саркастичний, але добрий.

ОЛЬГА ВІКТОРІВНА - учителька фізики.

ДІДУСЬ АРІОНА

Місцевий, спокійний, із гумором. Знає «кого треба».

БАБУСЯ

Тепла, швидка, гостинна.

ПАНІ ЕКСКУРСОВОД

Чітка, трохи іронічна.

СЕРГІЙ КОРОЛЬОВ

ДІЯ 1

Урок фізики перед весняними канікулами

Клас. Тиша. На дошці портрет Сергія Корольова.

ОЛЬГА ВІКТОРІВНА. Сьогодні - не формули. Сьогодні - людина. *(Пауза)*
Сергій Корольов. Народився в Житомирі. Один із тих, хто створив космічну еру.
Але перш, ніж ракети полетіли, його заарештували.

СЕРГІЙ. За що?

ОЛЬГА ВІКТОРІВНА. У 1938 році 27 червня Корольова заарештували під час сталінських репресій. Його звинуватили в "шкідництві" через невдачі під час випробувань ракет. Звинувачення базувалися на помилкових даних, і він став жертвою чисток у радянській науці. Корольова піддали жорстоким тортурам під час слідства. Його засудили до 10 років таборів і відправили до Колими - одного з найсуворіших таборів у СРСР.

МАРК. Тобто... людина, яка дала світові космос, спочатку отримала тюрму?

ОЛЬГА ВІКТОРІВНА. Саме так. І це дуже важливо пам'ятати.

СТАС *(тихо)*. А якби його не заарештували?

ОЛЬГА ВІКТОРІВНА: *(дивиться уважно)*: Оце правильне питання. *(Пауза)*
Так, восьмий клас. Проєкт на канікули. Кожна група готує доповідь про українську космічну науку. Завдання просте: знайти реальний український об'єкт, пов'язаний із космосом. У кожного своя тема. Не копіпаст. Не «Вікіпедія плакала». Якісно.

Марк *(бурмоче..)* А якщо «Вікіпедія ржала»?

ОЛЬГА ВІКТОРІВНА *(не кліпає)*. Тоді «двійка сміється».

Сміються.

МАРК. Ну, звісно. Давайте на Луну, на Меркурій

ОЛЬГА ВІКТОРІВНА. Без фантазій. Реальне місце.

СТАС. Андрушівська астрономічна обсерваторія підійде?

Пауза.

ОЛЬГА ВІКТОРІВНА. Туди зараз не ходять на екскурсії.

СТАС. Нас пустять.

МАРК. Із міністром культури домовимося?

АНДРІЙКО. А може, ти і є міністр науки?

СТАС. Ні. Онук!

Клас сміється!

МАРК. О, пішли по родичах.

СТАС. Мій дідусь там живе. І якщо він скаже «можна» — значить, можна.

ОЛЯ (*усміхається*). Домовляйся, і їдемо.

Клас оживає.

ДІЯ 2

Автобус із Житомирської в Києві.

Діти з рюкзаками. Настрій: канікули + «а раптом не пустять».

АНДРІЙКО (*стукає по сидінню*). Аріон, твій дід — реально домовиться?

АРІОН. Він поважний настільки, що коли він каже «ну шо», люди відчують провину, навіть якщо вони нічого не робили.

МАРК. Мій батько теж так каже. Але я реаліст. Навряд пустять.

СОФІЯ. Ну мені просто цікаво покататися. Навіть якщо не пустять. Добре, що батьки дозволили.

ДІЯ 3

Андрушівка

ДІДУСЬ. О, приїхали. (*дивиться на Марка*). Ти чого такий серйозний? У нас на Андрушівщині так не ходять. (*Сміється*).

МАРК. Я по життю такий.

БАБУСЯ. То зараз виправимо.

Стіл. Вареники. Чай. Аріон вже щось їсть.

АРІОН. Бабусю, а якщо я стану космонавтом, ти будеш мені готувати?

БАБУСЯ. Якщо не забудеш дзвонити - буду.

ДІДУСЬ. Радий, що внуки приїхали. ще й друзів привезли.

БАБУСЯ. Їжте, діти, у космосі, кажуть, погано годують.

Сміються.

СОФІЯ. Тут так... затишно. Інакше, ніж у місті.

ДІДУСЬ. Бо тут люди дивляться навколо, а не тільки під ноги.

АРІОН. Діду, а правда, що біля обсерваторії небо інше?

ДІДУСЬ. Правда. Бо там думають не про те, що падає, а про те, що летить і про науку.

СЕРГІЙ. Це правда, що там відкривали астероїди?

ДІДУСЬ. Правда. І передавали дані усьому світу. Але зараз — тиша. Бо війна.

СТАС. Діду... нам треба в обсерваторію.

ДІДУСЬ. В обсерваторію...*(повільно)*. Зараз?

АРІОН. Завдання на канікули в них.

МАРК. Учителька сказала, що туди не пускають.

ДІДУСЬ. Не пускають. *(пауза)*. Зараз екскурсії для звичайних людей не організовують.

АРІОН. А чого?

ДІДУСЬ. Бо часи такі.

АРІОН *(серйозно)*. А зорі що — теж бояться?

Усі сміються.

ДІДУСЬ *(після паузи)*. Ну... може, щось і придумаємо. Ви ж не «хто попало». Ви ж - із Борисполя! В обсерваторії є одна проблема.

СЕРГІЙ. Яка?!

ДІДУСЬ. Тиша. І коли там довго тиша — космос нудьгує.

Дідусь бере телефон.

ДІДУСЬ *(у слухавку)*. Алло, Петрович? Це я. ...та живий, не переживай. Слухай, у мене тут діти. Не ті, що бігають і ламають. Ті, що треба....так, з Борисполя....Не, не перевірка....Ну як це «не можна»? *(пауза, змінює тон на м'який, але страшний)*. Та ні, не надовго. Та ні, нормальні кажу ж. Та ні, нічого не чіпатимуть...*(Погляд на Аріона)* Ну...майже.

Дідусь кладе слухавку.

ДІДУСЬ. Сказали: «Приходьте завтра. Але тихо» (*підморгує*). І щоб ніхто нічого не чіпав.

ДІЯ 4

Обсерваторія

ЕКСКУРСОВОД. Це Андрушівська астрономічна обсерваторія. Вона була заснована 12 квітня 2001 року - у день, який у всьому світі вважають символом початку космічної ери. Її особливість у тому, що це перша приватна астрономічна обсерваторія в Україні. Тобто вона з'явилася не за наказом зверху, а завдяки ентузіазму людей, які по-справжньому дивилися в небо. Головний інструмент обсерваторії - телескоп Цейс-600. Це серйозний науковий апарат, призначений не просто для споглядання зірок, а для точних спостережень за астероїдами та малими небесними тілами. За роки роботи обсерваторія брала участь у відкритті багатьох астероїдів, а в окремі періоди входила до двадцятки найкращих обсерваторій світу з вивчення малих планет. І ще один цікавий факт. Обсерваторія має романтичну назву «Липневий ранок» або *July Morning Observatory*. Цю назву обрав її засновник, Юрій Іващенко, бо, за його словами, саме в липневий ранок небо особливо чесне з тими, хто вміє дивитися уважно.

МАРК. А виглядає як дача.

ЕКСКУРСОВОД. Найважливіші речі завжди виглядають просто.

Купол. Великий телескоп. Епічна музика.

ЕКСКУРСОВОД. Перед вами - серце обсерваторії. Телескоп, який бачить те, що інші ще не встигли помітити.

СЕРГІЙ. Він величезний...

ЕКСКУРСОВОД. І дуже терплячий.

СЕРГІЙ (*захоплено*). Він... живий.

ЕКСКУРСОВОД. У певному сенсі. Він не просто дивиться - він відстежує рух.

АНДРІЙКО. А він повертається вручну?

ЕКСКУРСОВОД. Колись - так. Іноді навіть зараз. Коли автоматика мовчить.

СОФІЯ (*тихо*). Він гарний. Як скульптура.

ЕКСКУРСОВОД (*помічає*). Не всі це бачать.

АРІОН. А він знає, що на нього дивляться?

ЕКСКУРСОВОД (*посміхається*). Можливо. Він любить, (*пауза, ніби оцінює дітей*) коли приїжджають ті, кому це потрібно.

МАРК. Ви так кажете, ніби ми - спецагенти.

ЕКСКУРСОВОД (*ледь усміхається*). Ні. Спецагенти зазвичай менш помітні.

АРІОН (*прижмурюється*). Ви знали, що ми приїдемо?

ЕКСКУРСОВОД. Скажімо так: у нас тут бувають... збіги.

Раптово – сигнал тривоги.

ЕКСКУРСОВОД (*чітко*). У підвал.

МАРК. О, а то розвели тут містику. Ось реальність.

СТАС. Не нагнітай і йди.

Спускаються по гвинтових сходах.

ДІЯ 5

Підвал. Велике приміщення. Бібліотечні полиці, книги, каталоги, старі прилади, лампи.

ЕКСКУРСОВОД. Тут – архів. Старі прилади, бібліотека, записи. Ми тут зазвичай чекаємо... (*зупиняється*)...ну, просто чекаємо. Ви пороздивляйтеся. Я поставлю чайник. Не будемо ж просто чекати. Нічого не чіпати! (*посміхається*)

Екскурсовод йде в окрему кімнатку, обладнану під кухню..

СТАС. Ну... раз сказали «не чіпати»...

МАРК. Це виклик?

Хлопці посміхаються.

СОФІЯ. Тут так затишно, як в старовинному англійському маєтку. А що то за двері?

Діти йдуть до дверей. Марк відчиняє двері й всі з цікавістю зазирають у кімнату. Багато різних приладів. Один великий у центрі. По колу стоять якісь закриті ящики. На одній відкритій пустій коробці ледь видний напис «K1938».

СОФІЯ . Це схоже на... ретро-лабораторію.

АНДРІЙКО. Мдаа, багато цікавенького й купа механізмів.

СТАС . Нам сказали нічого не чіпати. нагадую.

МАРК. Нам сказали не чіпати. Не сказали — не дивитися.

СЕРГІЙ (*шепоче, дивлячись на великий пристрій у центрі кімнати, розташований на платформі*). Це точно не телескоп, але щось цікаве.

АНДРІЙ. Дивися, тут якась куля вставлена й на ній теж написано «K1938».

АРІОН. А що буде, якщо натиснути цю кнопочку?

Аріон з азартом натискає кнопку.

СТАС. Не чіп...

Яскравий спалах.

ДІЯ 6

1938

Діти за секунду опинилися в іншому невеличкому кабінеті. Вікно заклеєне папером від протягів. Стіл завалений кресленнями. Металеві лінійки, циркулі, чорнило. Сергій Корольов стоїть спиною до дітей і щось швидко записує.

КОРОЛЬОВ (*не обертаючись*). Я не пам'ятаю, щоб дозволяв заходити.

Діти мовчать. На обличчях шок! Аріон тримає Стаса за рукав.

АРІОН (*пошепки*) . Стас. Де це ми?

АНДРІЙ. Точніше буде запитати «Коли?»

СОФІЯ. Це ж Корольов!!!!

КОРОЛЬОВ (*обертається*). Хто ви такі?

СТАС. Ми... школярі.

Пауза.

КОРОЛЬОВ (*киває*). Зрозуміло.

МАРК. Ми із 2026 року.

КОРОЛЬОВ. Ого (*зовсім без здивування*). Ну і як ви тут опинилися в квітні 1938?

Він уважно дивиться на них.

АНДРІЙ (*пошепки*). Таке враження, що він зовсім не здивований.

КОРОЛЬОВ. Говоріть швидко. У мене мало часу.

СТАС (*дуже поспішаючи*). Сергію Павловичу, Вас заарештують... Найближчим часом... Літом.

Корольов не здригається. Лише повільно сідає.

КОРОЛЬОВ. Я знаю.

СТАС. Вас звинуватять у шкідництві.

КОРОЛЬОВ (*іронічно*). Це улюблене слово тих, хто не розуміє формул.

Сергій збирається з духом.

СЕРГІЙ. У нашому часі... війна.

Корольов піднімає голову.

КОРОЛЬОВ. Яка саме?

СЕРГІЙ. Росія напала на Україну.

Тиша. Корольов дивиться довго.

КОРОЛЬОВ. Це... (*важко підбирає слова*). Це неможливо.

СТАС. Ми теж так думали.

КОРОЛЬОВ. Україна і Росія — це ж... (*зупиняється*) Ні. Не відповідайте. Я вже бачу по ваших очах.

АРІОН. А ще ракети.

Корольов повільно кладе олівець.

КОРОЛЬОВ. Ракети... (*тихо*) Отже, сталося найгірше. Послухайте. Я зараз працюю не над зброєю. І ніколи не вважав це головним. Моє – це стабілізація польоту, багатоступеневість, керування на відстані, корекція курсу в реальному часі. (*Він бере креслення, розкладає*). Мене цікавить не вибух. Мене цікавить рух.

АРІОН. У часі?

КОРОЛЬОВ: У просторі. Траєкторія. Стійкість. Момент, коли об'єкт ще можна змінити.

МАРК. Тобто... не збивати?

КОРОЛЬОВ. Саме так. Якщо щось летить - його не обов'язково знищувати. Іноді достатньо змінити шлях. *(Він робить паузу).* Я думав, що це знадобиться для космосу. Для астероїдів. Для станцій. Для безпеки.

СТАС. Тепер це - про війну.

КОРОЛЬОВ *(киває)*. Якщо мене заарештують, я не зможу передати це пізніше. *(дивиться на папери)*. Отже, зроблю це раніше.

СЕРГІЙ. Що саме?

КОРОЛЬОВ. Я збережу розрахунки ранньої корекції траєкторій. Ті, які роблять удар...непотрібним.

АРІОН. Щоб ракети не долітали?

Корольов дивиться на хлопчика.

КОРОЛЬОВ. Щоб їхній політ втрачав сенс. Якщо війна неминуча, то єдине, що має сенс - це зробити її технічно безглуздою.

Кроки за дверима.

КОРОЛЬОВ *(спокійно)*. Ну що ж. Час. *(Швидко збирає папку)*. Я передам це людині, якій довіряю. Не системі. Не наказу. Людині.

СТАС. Це допоможе?

КОРОЛЬОВ. Не знаю. Але це єдине, що я можу зробити. *(Дивиться на дітей)*. Якщо у вашому часі ще є надія - значить, я встиг.

СОФІЯ. Дякуємо.

КОРОЛЬОВ. Дякую, що попередили.

Темрява.

ДІЯ 7

Повернення.

В одну мить діти опинилися на дивані й кріслах. Підвал. Екскурсовод заходить із чашками чаю, як ні в чому не бувало.

ЕКСКУРСОВОД. Ну що, а ось і чай для наших гостей? (*дивиться на них*). Щось у вас якісь перелякані обличчя.

СОФІЯ. (*заїкаючись*) А тривога закінчилася?

ЕКСКУРСОВОД (*сміється*). Яка тривога, діти? Ви про що?

Діти нервово і шоковано переглянулися.

СЕРГІЙ. Ну сирена!

ЕКСКУРСОВОД. У нас вже давно система орбітального попередження й захисту. Україна - ключовий вузол. Тривоги? Це з підручників.

АРІОН. Не. Стоп. Війна ж...

ЕКСКУРСОВОД (*спокійно*). Війна є. Але вона далеко. І не тут. Бо деякі розробки збережені. І деякі рішення прийняті вчасно.

Погляд екскурсовода на Аріона - дуже короткий, дуже значущий.

ЕКСКУРСОВОД (*тихо*). О, до речі, а де мій план екскурсії? Іноді достатньо, щоб хтось... не дав загубити одну важливу папочку. Правда, Аріоне?

АРІОН. (*майже пошепки*): Ви знали??

ЕКСКУРСОВОД. Про що, сонечко? До речі в тебе дуже космічне ім'я. Після чаю подивимося разом на сузір'я Оріона. Приїдете якось взимку, і ти навіть зможеш його побачити в небі.

ДІЯ 8

Фінал

Дім дідуся й бабусі. Накритий стіл.

БАБУСЯ. Ну що, космонавти, наліталися?

АРІОН. (*сидить, як після удару реальністю*): Діду... ти нас випадково туди пустив?

ДІДУСЬ (*повільно*). А ти як думаєш?

СЕРГІЙ. Ви знали про... підвал?

ДІДУСЬ. Я знаю, що підвали існують.

А ще знаю, що діти іноді - єдині, хто може пролізти туди, куди дорослі бояться навіть подумати.

МАРК. Це звучить як змова.

ДІДУСЬ. Та яка змова. *(усміхається)*. Це Україна, синку. Тут все тримається на двох речах: на людях...і на «ну давай швидко, бо зараз буде».

АРІОН. А якщо б ми... не поїхали?

ДІДУСЬ. Тоді поїхали б інші. Бо такі «збіги» - вони все одно відбуваються. Просто краще, коли поруч є щось смачненьке.

Бабуся ставить ще одну миску картоплі з гречаниками.

БАБУСЯ. Їжте. Бо наступного разу вас може занести ще далі.

СОФІЯ *(дивиться в небо)*. Я тільки одне хочу знати...як це пояснити так, щоб Ольга Вікторівна не сказала: «фантазери»?

Усі сміються.

ДІДУСЬ. Кажіть правду.

На сцені гасне світло й з'являється екран із зоряним небом. Пролітає ракета, яка залишає за собою жовто – блакитне сяйво.